

Kummioppilas- toiminnan opas

Julkaisija

Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Toinen Linja 17
00530 Helsinki
mll.fi

Käsikirjoitus

Elina Rautiainen

Kiitokset

Tiia Rosnell, Ina Vahalahti, Liisa Kilpiäinen, Paula Aalto,
Erja Anttonen, Anna-Kaisa Hiedanniemi, Suvi Myllärniemi,
Satu Suomalainen

Oppaassa on mukana uusia sekä aiempien
MLL:n kummioppilastoiminnan oppaiden tehtäviä.

Ulkoasu

Hahmo

Taitto

Tarja Petrell

Valokuvat

Wille Nyyssönen

Sarjakuvat

Anne Muhonen

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on avoin kansalaisjärjestö, joka edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. MLL:n tavoitteena on lapsiystävällinen Suomi.

MLL tuntee perheiden arjen ja tarjoaa eri elämäntilanteissa vertaistukea, monipuolista vapaaehtoistoimintaa sekä osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Suomen suurimpaan lastensuojelujärjestöön kuuluu 81 000 jäsentä, 546 paikallisyhdistystä, 10 piirijärjestöä ja keskusjärjestö.

Vuosittain

- Lasten ja nuorten puhelin ja netti vastaa noin 15 000 puheluun, nettikirjeeseen ja chat-keskusteluun.
- Vanhempainpuhelin ja Vanhempainnetin kirjepalvelu vastaa noin 2 300 yhteydenottoon.
- Yläkouluissa toimii noin 11 000 MLL:n tukioppilasta, netissä nuoria tukevat verkkotukioppilaat eli verkk@rit.
- MLL järjestää Hyvä alku koulutielle- ja Hyvä alku yläkouluun -kampanjat, joilla tavoitetaan noin 50 000 ekaluokkalaista ja 50 000 seitsemäsluokkalaista vanhempaa.

mll.fi

Sisällys

Kummioppilasohjaajalle | s. 4

Oppaan tarkoitus ja käyttö | s. 5

Kummioppilastoiminta koulun arjessa | s. 6

Osio 1. Kummioppilaiden koulutusmalli | s. 9

Osio 2. Kiusaamisen ehkäisy kummioppilastoiminnassa | s. 18

Osio 3. Ideoita ja yhteistä tekemistä | s. 21

Lähteet | s. 24

Litteet | s. 25

Kummioppilasohjaajalle

Kummioppilastoiminnalla edistetään uusien kouluisten turvallista ja pehmeää koulun alkua. Oppilaiden kuuluu kokea oma luokka ja koulu turvallisena toimintaympäristönä. Turvatomassa ilmapiirissä huomio kiinnittyy helposti pois perustehtävästä eli oppimisesta. Kun ilmapiirin kokee hyväksi, ei tarvitse pohtia, uskallanko yrittää, voinko kysyä epäselväksi jäänyttä asiaa tulematta nolatuksi, kuulunko tähän ryhmään tai saanko olla oma itseni. Kummioppilaat voivat toiminnallaan vahvistaa pienempien oppilaiden turvallisuuden tunnetta.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (POPS 2014) mukaan koulun tehtävänä on vahvistaa jokaisen oppilaan osallisuutta. MLL:n hyvinvointikyselyn (2020) mukaan oppilaat haluavat vaikuttaa ilmapiiriin lisäämällä yhteisöllisyyttä, ja yksin olevien oppilaiden huomioimista pidetään tärkeänä. Turvallisuus ei synny itsestään, vaan se vaatii tietoisia valintoja ja yhdessä tekemistä niin arjen tilanteissa kuin koulun toimintakulttuurissakin. Siksi alakouluissa kummitoiminnan aktiivinen toteuttaminen on tärkeää.

Kummioppilastoiminta auttaa oppilaita kiinnittymään kouluyhteisöönsä. Näin lisätään turvallisuuden tunnetta ja oppilaat pääsevät vaikuttamaan ilmapiiriin. Kummioppilas-

toiminta tukee toimintakulttuuria, joka mahdollistaa koulun aikuisten ja eri-ikäisten lasten kohtaamisen ja yhteistyön.

Kummioppilastoiminta edistää myös laaja-alaisen osaamisen tavoitteita, kuten ihmisenä kasvamisen ja kansalaisena toimimisen taitoja. Kouluissa, joissa kummitoiminnalla on pitkät perinteet, kummioppilaiden tehtävät ovat muodostuneet pysyviksi ja vuorovaikutus eri luokka-asteiden välillä on luontevaa.

Tämä opas on tarkoitettu kummioppilaita ohjaaville opettajille. Sen tavoitteena on kannustaa kouluja järjestämään oppilaille riittävä koulutus kummioppilaita toimimiseen. Kummioppilaat ovat itsekin vielä pieniä koululaisia, jotka harjoittelevat ryhmässä toimimista, toisen huomioimista ja vastuunottoa.

Koulutuksessa harjoitellaan kummitoiminnassa tarvittavia tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä pohditaan sitä, miten lähestyä pienempää oppilasta, mitä mukavia juttuja voidaan yhdessä tehdä ja miten toimia pulmallisessa tilanteessa. Haluamme myös kannustaa koko kouluyhteisöä yhteiseen keskusteluun kummioppilastoiminnan tavoitteista ja siitä, miten kaikki koulun aikuiset ja oppilaat voivat tukea omalla toiminnallaan tavoitteiden saavuttamista.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Oppaan tarkoitus ja käyttö

Opas tarjoaa vinkkejä, ideoita ja näkökulmia alakoulun kummioppilastoimintaan.

Osio 1 sisältää valmiin koulutusmallin kummioppilaiden kouluttamiseen.

Osio 2 kuvaa kummioppilaan roolia kiusaamisen ehkäisyssä ja tarjoaa tehtäviä kiusaamisteemojen käsittelyyn kummioppilaiden kanssa.

Osio 3 antaa vinkkejä kummioppilastoiminnan toteuttamiseen. Sieltä voi napata valmiita ideoita ja tehtäviä toiminnan suunnitteluun ja yhdessä tekemiseen.

Osa tehtävistä on suunnattu opettajien ohjattavaksi ja osa kummioppilaiden ohjattavaksi nuoremmille oppilaille. Osa tehtävistä tehdään opettajien ja kummioppilaiden yhteistyönä. Erilaiset tehtävät on merkitty symboleihin, kuten tehtäväkortit, jotka löytyvät osoitteesta mll.fi/tehtavakortit.

Osio 1. Kummioppilaiden koulutusmalli	Osio 2. Kiusaamisen ehkäisy kummioppilastoiminnassa	Osio 3. Ideoita ja yhteistä tekemistä
Kummioppilaan rooli ja tehtävät Kohtaaminen ja kuunteleminen Hankalat tilanteet Suunnittelu ja palaute	Turvallinen ilmapiiri Yksinäinen penkki Miltä tuntuu? Mitä kummioppilas voi tehdä?	Iloa etsimässä Kaikki samaan veneeseen Kummitunti kaveruudesta

Kummioppilastoiminta koulun arjessa

Kummioppilastoiminta kannattaa kirjata osaksi koulun lukuvuosi- sekä oppilashuoltosuunnitelmaa. Näin siitä tulee säännöllistä ja tavoitteellista toimintaa koulun arkeen. Toiminnan kirjaaminen yhteisiin suunnitelmiin edellyttää yhteistä keskustelua koko työyhteisöltä toiminnan tavoitteista ja sisällöistä.

Toiminta osaksi rakenteita

Miten käytännössä toteutatte kummioppilastoimintaa? Keskustelkaa henkilökunnan kokouksessa kummioppilastoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja roolista. Pohtikaa yhdessä, miten se sisällytetään koulunne suunnitelmiin, kuten lukuvuosisuunnitelma, oppilashuoltosuunnitelma ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma. Voitte pohtia, millaista yhteistyötä voidaan tehdä kummioppilastoiminnan ja muiden oppilaiden osallisuutta vahvistavien toimintojen, kuten oppilaskunta- ja versotoiminnan kanssa.

Käykää keskustelua esimerkiksi seuraavien kysymysten avulla:

- Mitkä ovat kummioppilastoiminnan tavoitteet?
- Miten kummioppilastoimintaa ohjaavan opettajan on mahdollista perehtyä toimintaan?
- Miten kummioppilaat perehdytetään tehtävään?
- Miten oppilaiden ajatuksia ja ideoita kerätään toiminnan suunnitteluun?
- Miten kummioppilastoiminnasta tiedotetaan koteihin?
- Miten toiminta näkyy esimerkiksi koulun nettisivuilla?
- Miten kaikki koulun aikuiset voivat olla tukemassa kummioppilaita, esimerkiksi välituntivalvonnassa?
- Miten toiminnasta saadaan pysyvää?

Kummioppilastoiminnan toteuttaminen

Kummioppilastoiminnassa isommat oppilaat toimivat pienten oppilaiden tukena koulun arjessa. Kummioppilastoimintaa voidaan toteuttaa monella tavalla. Usein 5.-luokkalaiset ovat kummioppilaina koulunsa aloittaville oppilaille. Näin kummioppilastoiminta voi jatkua vielä toisenkin vuoden pienten oppilaiden ollessa 2. luokalla ja kummioppilaiden 6. luokalla. Joissakin kouluissa toiminta alkaa esikoululaisten ja 4.-luokkalaisten kesken, jolloin yhteinen aika voi jatkua vielä kolmannenkin vuoden.

Kummioppilastoimintaa voidaan toteuttaa niin, että isoista ja pienistä oppilaista muodostetaan kummiparit, jotka toimivat tiiviisti yhdessä. Toinen vaihtoehto on rakentaa kummitoiminta pienryhmien varaan, jolloin koulunsa aloittavat oppilaat jaetaan pienryhmiin ja heille nimetään oma kummiryhmä. Myös koko luokka voi olla yhteisesti kummina luokalle.

Kun pohditaan kummioppilastoiminnan toteutusta, on hyvä arvioida sitä, minkälainen tapa toimii parhaiten omassa koulussa ja kyseisenä vuonna kummioppilain toimivien kanssa. Jos kummioppilastoiminta rakennetaan pienryhmien ympärille, vastuun jakaminen on helpompaa, ja kaikki oppilaat voivat olla toiminnassa mukana itselle sopivassa roolissa.

Kun toimitaan kummipareina, jokainen oppilas pääsee yhtä lailla osalliseksi ja saa ottaa vastuuta. Toisaalta tämä toimintamuoto on myös kaikkein haavoittuvaisin, sillä kummiparin keskinäinen vuorovaikutus vaikuttaa siihen, miten sekä iso että pieni oppilas kokevat toiminnan. Kummiparit on valittava huolellisesti, jotta parin yhteistyö toimisi.

Kummioppilastoiminnan tavoitteet

Kaveritaitojen tukeminen

Kouluun ja se tapoihin tutustuminen

Eri-ikäisten oppilaiden vuorovaikutuksen tukeminen

Kiusaamisen ehkäisy

Osallisuuden vahvistaminen

Yhteisöllisyyden edistäminen

Esimerkkejä kummioppilastoiminnasta

Kummioppilaana aloittaminen

- Maikkulan yhtenäiskoulussa ja Neulamäen koulussa 5.-luokkalaiset aloittavat kummioppilaina ja kummius kestää kaksi vuotta. Näin yhteistä aikaa on enemmän ja yhteistyö ja tutustuminen syvenevät.
- Teräsrautelan koulussa kummioppilastoiminta aloitetaan jo esikouluvuoden keväällä. Tämä helpottaa koulun aloittamista syksyllä, kun on oma tuttu ja turvallinen kummi ottamassa vastaan koulun aloittavaa ekaluokkalaista.

Yhteistä toimintaa

- Yhteisiä luku-, peli- ja leikkihetkiä ja kirjeenvaihtoa kummioppilaiden ja pienten oppilaiden kesken.
- Tutustumispäivä ennen koulun aloitusta. Tutustumispäivänä kummioppilaat auttavat ekaluokkalaista, ruokailevat heidän kanssaan ja ohjaavat leikkejä välitunneilla. Kummioppilaat jakavat heille tervetuliaiskortit, joissa on kummioppilaan kuva ja koulun alkamispäivä.
- Kummitunnit kaveruudesta.

Vinkki

Aistirata

Noin oppitunnin mittainen aistirata tehdään avojaloin nurmikolla, hiekkarannalla tai muulla turvallisella ja pehmeällä alustalla.

Aistirata valmistellaan niin, että radalle laitetaan luonnonmateriaaleja kuten purua, sammalta, käpyjä ja kevytsoraa. Lisäksi radalle voi rakentaa tuoksupisteen, jossa on purkeissa eri tuoksuja kuten kanelia, vaniljasokeria, koivunlehtiä, ruusunterälehtiä ja kuusenneulasia.

Ennen radan suorittamista opettaja käy laittamassa parin kummioppilaan kanssa radalle narun, josta oppilaat pitävät kiinni.

Oppilaat kiertävät radan 6 henkilön ryhmissä (3 kummiparia) silmät sidottuina. Rastin ohjaaja (yleensä opettaja) kuljettaa ryhmää eteenpäin ja oppilaat tunnustelevat jalkojen alla olevia erilaisia luonnonmateriaaleja.

Yhdessä voi myös kuunnella luonnonääniä ja yrittää tunnistaa niitä. Tuoksupisteessä kummiparit yrittävät tunnistaa, mikä tuoksu on kyseessä.

Tehtävä vahvistaa luottamusta kummipariin ja herkistää aistimaan ympäristöä. Aistirata on kehitetty Teräsrautelan koulun kummioppilastoiminnassa.

”Tunne siitä, että saa olla omassa kouluyhteisössään esimerkin antaja, avun tarjoaja ja opastaja, lisää kokemusta osallisuudesta ja vaikuttaa oppilaiden kouluiloon.”

Kummius on arvokas kokemus

Kummioppilaana toimiminen on oppilaille merkityksellistä. Oppilaat saavat kokea olevansa tarpeellisia ja tärkeitä. He saavat mahdollisuuden monella eri tavalla ohjata ja auttaa pieniä ekaluokkalaista, mikä usein kohentaa heidän vastuuntuntoaan, itseluottamustaan ja sosiaalisia taitojaan sekä tuo merkityksellisyyttä ja mielekkyyttä koulutyöhön.

Myönteiset tunteet syntyvät yhdessä tekemisen ilosta ja mukavasta toiminnasta pienten oppilaiden kanssa. Kummioppilaana toimiminen tuo lisää tärkeitä ihmissuhteita ja kontakteja kouluyhteisössä, kun oppilaat tutustuvat sekä koulun aloittaviin oppilaisiin että heidän opettajaansa.

Eliisa Leskisenoja, luokanopettaja ja tutkija

Kummioppilaat tarvitsevat koulutusta

Jotta kummioppilaat kokevat toiminnan mielekkääksi, heitä on perehdytettävä kummioppilaan rooliin ja tehtävään. Kummioppilaskoulutus voidaan järjestää oppilaille joko edellisenä keväänä ennen kuin he aloittavat kummeina tai käynnistää toiminta yhteisellä koulutuksella syksyllä.

Harjoitukset kannustavat yhteiseen keskusteluun ja omien kokemusten kertomiseen. On tärkeää, että tunneille luodaan luottamuksellinen ilmapiiri, jossa jokainen uskaltaa tuoda esiin omia näkemyksiään.

Koulutuksen alussa on hyvä käydä läpi yhteiset pelisäännöt. Opettajan kannattaa korostaa oppilaille, että tehtävissä ei ole oikeita eikä vääriä vastauksia, vaan tarkoituksena on nimenomaan harjoitella omien kokemusten kertomista ja rakentavan palautteen antamista.

Joissakin harjoituksissa on mukana draamallisia elementtejä. Draamaharjoituksissa on suositeltavaa huomioida erityisesti se, miten niiden aikana käyttäytyään, jotta jokainen uskaltaa osallistua ja heittäytyä. Myös rakentavan palautteen antamisen periaatteet on hyvä kirjata pelisääntöihin.

Ohjaajan muistilista

- Varaa riittävästi aikaa ryhmäyttämiseen, turvallisen ilmapiirin luomiseen ja yhteisten pelisääntöjen sopimiseen.
- Kerro harjoitusten tavoitteet oppilaille selkeästi eli miksi harjoitus tehdään ja mitä on tarkoitus oppia.
- Kannusta oppilaita hyödyntämään omia kokemuksia ratkaisuvaihtoehtojen pohdinnassa.
- Rohkaise oppilaita kannustamaan ja antamaan myönteistä palautetta myös toisilleen.
- Ole selkeä ja innostavana ryhmänohjaaja, sillä toimit kummioppilaille esimerkkinä siitä, miten toimintaa ohjataan pienemmille.

Osio 1.

Kummioppilaiden koulutusmalli

Koulutusmalli tukee kummioppilaan roolin ja tehtävien hahmottamista. Jokaiseen osa-alueeseen kuuluu erilaisia toiminnallisia tehtäviä, jotka johdattelevat aiheeseen. Tehtävissä harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja konkreettisia tapoja toimia.

Oppaaseen on poimittu useita harjoituksia, joista voi itse valita omalle ryhmälle sopivat. Koulutuksen suositeltu kesto on 6 tuntia. Koulutus kannattaa aloittaa vuorovai-
kutusta edistävillä lämmittely- ja tutustumisharjoituksilla, joiden tarkoituksena on virittäytyminen yhteiseen työ-
kentelyyn, nostaa vireystilaa ja tuoda luokkaan iloa ja nau-
rua. Näitä tehtäviä kummioppilaat voivat myös itse ohjata
pienemmille oppilaille yhteisten kummituokioiden tai -tun-
tien aikana.

Kummioppilastoiminnan koulutusmalli on jaettu neljään teemaan:

1. kummioppilaan rooli ja tehtävät
2. kohtaaminen ja kuunteleminen
3. hankalat tilanteet
4. suunnittelu ja palaute.

Tarkemmat ohjeet ja tehtävän kesto on merkitty tehtäviin.

Lisää leikkejä ja tehtäviä esimerkiksi lämmittelyyn saat leikkipankista: leikkipankki.fi/haku ja MLL:n tehtäväkorteista: mll.fi/tehtavakortit

Esimerkki 6 tunnin mittaisesta koulutuksesta

Teema	Tehtävä	Kesto
1. Kummioppilaan rooli ja tehtävät	Palloformulakisat (s. 10) Ensimmäinen koulupäivä (s. 11) Kummitoiminnan tavoitteet (s. 12) Kummioppilaan huoneentaulu (s. 12)	2 x 45 min
2. Kohtaaminen ja kuunteleminen	Piirretään yhdessä (s. 13) Kummioppilas kuuntelee ja keskustelee (s. 13) Kummioppilasvoima-peli (s. 14)	45 min
3. Hankalat tilanteet	Tilanteita tavallisena koulupäivänä (s. 15) Tapahtui välitunnilla -näytelmä (s. 16)	60 min
4. Suunnittelu ja palaute	Kuullaan toiveita (s. 16) Kummioppilastoiminnan vuosisuunnitelma (s. 17) Käsipalaute (s. 17)	75 min

1. Kummioppilaan rooli ja tehtävät

Teeman tavoitteet

- Pohtia kummioppilaana toimimista.
- Muistella omaa koulunaloitusta, mikä palauttaa mieleen, miten iso asia koulun alku on.
- Laatia kummioppilaan roolista huoneentaulu ja keskustella toiminnan tavoitteista.
- Keskustella yhteisesti kummin tehtävistä ja niiden rajaamisesta.

Palloformulakisat

Tavoite: Harjoitella yhdessä toimimista, keventää tunnelmaa ja lämmitellä yhteiseen työskentelyyn.

Tehtävä: Toiminnallinen tehtävä.

Tila: Luokkahuone tai vastaava, koulun piha.

Tarvikkeet: Kaksi eriväristä palloa.

Aika: 10 minuuttia.

Pyydä oppilaita muodostamaan iso piiri. Tehdään jako kahteen siten, että parittoman numeron saaneet ovat joukkue ja parillisen numeron saaneet ovat toinen joukkue. Joukkueet saavat omat pallot, jotka erottuvat toisistaan. Pallot lähtevät piirin vastakkaisilta puolilta liikkeelle myötä päivään siten, että kumpikin joukkue ojentaa mahdollisimman nopeasti palloa seuraavalle oman joukkueen jäsenelle (1-3-5-7-9-11...).

Innosta oppilaita pitämään formulan ääntä, kun pallo ojennetaan seuraavalle. Pallot ajavat kilpaa ja voittaja on se joukkue, jonka pallo ohittaa ensimmäisenä toisen joukkueen pallon.

Ennen kilpailua on hyvä sopia yhteisesti, miten toimitaan, jos pallo putoaa matkalla.

Purku: Purkukeskustelussa on hyvä ohjata oppilaita pohtimaan yhteistyön onnistumista ja sitä, mikä teki pelistä mukavan tai haasteellisen.

Keskustelukysymyksiä:

- Miltä kilpailu tuntui? Mitä ajatteli voittanut joukkue? Entä hävinnyt?
- Miten yhteistyö sujui?
- Mikä tehtävässä jännitti?
- Kannustitko omaa joukkuetta tehtävän aikana? Millainen kannustus innostaa parempaan suoritukseen?
- Miltä tuntui, jos pallo pääsi omalla vuorolla putoamaan?

Vinkki: Pallojen sijaan harjoituksessa voi käyttää muitakin pieniä esineitä, kuten serviettejä tai pikkuautoja.

Spagettitalo

Tavoite: Harjoitella luovuutta ja yhdessä toimimista rakentamalla mahdollisimman korkea rakennelma annetuista tarvikkeista.

Tehtävä: Toiminnallinen tehtävä.

Tila: Luokkahuone tai vastaava, jossa on mahdollista työskennellä pöydän ääressä.

Tarvikkeet: Raakaa spagettia ja vaahtokarkkeja, mittanauha tai askartelutikut ja sinitarraa.

Aika: 15 minuuttia.

Jaa luokka satunnaisesti 4-5 oppilaan ryhmiin. Jokainen ryhmä saa rakennusmateriaaliksi 12 vaahtokarkkia ja 20 spagettia. On tärkeää, että rakennusmateriaaleja on jokaisella ryhmällä juuri sama määrä, jotta tehtävä on kaikille tasapuolinen.

Ryhmien tehtävänä on rakentaa spageteista ja vaahtokarkkeista mahdollisimman korkea rakennelma. Rakennelmassa ei saa käyttää mitään muita materiaaleja. Rakennelma ei saa nojata mihinkään. Spagetteja ja vaahtokarkkeja saa halutessaan pilkkoa pienemmiksi. Rakennusaikea annetaan 10 minuuttia.

Purku: Keskustelkaa yhdessä pienryhmien toiminnasta.

Keskustelukysymyksiä:

- Millaisia rooleja ryhmässä oli?
- Miten ryhmä toimi? Osallistuivatko kaikki yhteiseen tekemiseen?
- Mitä opitte työskentelytavasta?
- Miten ryhmän toimintaa voisi vielä parantaa?

Myös kummioppilaiden ohjattavaksi

Myös kummioppilaiden ohjattavaksi

Muistoja koulun aloittamisesta

Tavoite: Palauttaa kummioppilaiden mieleen, miltä tuntui olla ekaluokkalainen ja aloittaa koulu.

Tehtävä: Eläytymistehtävä.

Tila: Luokkahuone tai vastaava.

Tarvikkeet: Postikortteja tai muita kuvia leikattavaksi ryhmiin jako -palapeliä varten.

Aika: 20 minuuttia.

Jaa oppilaat satunnaisesti 4–5 oppilaan pienryhmiin palapelin avulla: leikkaa postikorteista tai muista kuvista palapelit, joiden palat jaetaan oppilaille satunnaisesti. Oppilaiden tehtävänä on löytää oma ryhmä ja koota palapeli.

Tämän jälkeen pienryhmät muistelevat ensimmäistä koulupäivää. Muistelun tukena voi käyttää seuraavia apukysymyksiä:

- Millainen sää oli ensimmäisenä koulupäivänäsi?
- Kuka sinut toi kouluun? Tuliko joku yksin?
- Miltä koulun aloitus tuntui?
- Keitä tapasit? Tunsitko ennestään jo joitakin koulukavereista?
- Millaiset vaatteet sinulla oli?
- Millainen reppu sinulla oli? Mitä repussa oli?
- Missä kohtaa luokkaa pulpettisi oli? Kenen vieressä istuit luokassa?
- Oliko sinulla kummioppilas? Mitä muistat kummistasi?

Purku: Käykää pienryhmien keskustelut lyhyesti läpi.

Keskustelukysymyksiä:

- Millaiset asiat olivat jääneet mieleen ensimmäisestä koulupäivästä?
- Millaisia tunteita muistoihin liittyi?
- Mistä johtuu, että niin monet pienetkin asiat ovat jääneet ensimmäisestä koulupäivästä mieleen?

Ensimmäinen koulupäivä

Tavoite: Pohtia, miltä koulun alku ekaluokkalaisesta tuntuu ja tehdä näkyväksi, miten erilaisia oppilaiden kokemukset ovat.

Tehtävä: Mieli-pide- ja eläytymistehtävä.

Tila: Luokkahuone.

Tarvikkeet: –

Aika: 20 minuuttia.

Merkitse luokan nurkat osoittamaan eri mielipiteitä: samaa mieltä, en tiedä, eri mieltä. Kerro oppilaille, mitä kukin nurkka tarkoittaa. Tehtävässä luetaan väittämiä. Pyydä oppilaita menemään nurkkaan sen mukaan, mitä mieltä he ovat väittämästä.

Voit lukea kaikki väittämät tai valita tilanteeseen sopivan määrän. Voit toteuttaa tehtävän myös jana-tehtävänä.

Pyydä jokaisen väittämän jälkeen muutamaa oppilasta kertomaan, miksi he valitsivat juuri kyseisen nurkan.

Väittämät:

- Tunsin itseni ensimmäisenä koulupäivänä iloiseksi.
- Ensimmäinen koulupäivä jännitti.
- Odotin koulun alkua.
- Koulun alkaminen pelotti minua.
- Pohdin ennen koulun alkua, saanko koulusta kavereita.
- Minua mietitytti, opinko lukemaan tai laskemaan.
- Minua jännitti, millaisen opettajan saan.
- Pohdin, millaista kouluruokaa on ja pidänpö siitä.
- Mietin, mitä välitunneilla tehdään.
- Mietin, millaiset vaatteet laitan kouluun.
- Pelkäsin, että minua kiusataan koulussa.
- Jännitti, löydänpö koulussa luokkaan, ruokalaan ja niin edelleen.
- Mietin, millaisia kirjoja saan.
- Pelkäsin, että saan jälki-istuntoa.
- Pelkäsin, etten heräisi kouluamuna herätyskellon soittoon ja myöhästyisin koulusta.
- Koulumatka tuntui jännittävältä.
- Mietin, mitä tekisin iltapäivällä koulun jälkeen tai mitä iltapäiväkerhossa tehdään.
- Minua mietitytti, miten koulussa ollaan.
- En tiennyt, miten ja milloin viitataan.

Purku: Keskustelkaa tehtävästä. Keskustelussa on hyvä kiinnittää oppilaiden huomio siihen, miten erilaiset asiat koulun alussa voivat olla jännittäviä tai hämmäntäviä. Jokainen kokee asiat omalla tavallaan, ja aikaisemmat tietomme, esimerkiksi kavereilta ja sisaruksilta kuullut asiat, vaikuttavat siihen, millaisia mielikuvia koulusta on ennen koulun alkua.

Keskustelukysymyksiä:

- Millaista oli pohtia omaa mielipidettä väittämiin?
- Mikä vaikutti siihen, tuntuiko jokin asia koulun alussa jännittävältä?
- Oliko sinulla jotain kouluun liittyviä ennakkokäsityksiä, jotka eivät ollenkaan pitäneet paikkaansa?
- Miten kummioppilas voisi olla avuksi ja kertoa erilaisista kouluun liittyvistä tavoista ja säännöistä koulun alkaessa?

Kummioppilastoiminnan tavoitteet

Tavoite: Pohtia kummioppilastoiminnan tavoitteita ja asettaa yhdessä tavoitteet omalle toiminnalle.

Tehtävä: Aivoriihi.

Tila: Luokkahuone tai vastaava.

Tarvikkeet: Fläppipaperia, liimalappuja, kyniä, sekuntikello.

Aika: 10–20 minuuttia.

Esittele tehtävän aluksi tämän oppaan kummioppilastoiminnan yleiset tavoitteet (s. 6) ja kerro, että tehtävässä on tarkoitus muodostaa meidän koulullemme omat tavoitteet. Kirjoita ”kummioppilastoiminnan tavoitteet” näkyville, esimerkiksi fläpille.

Jaa oppilaat satunnaisesti pienryhmiin, esimerkiksi sukien värien mukaan. Jaa jokaiselle ryhmälle oma fläppipaperi. Kerro, että seuraavaksi ideoidaan tavoitteita ja että aivoriihessä kaikki ideat ja ajatukset ovat hyviä ja kirjoittamisen arvoisia. Hullunkurisetkin tavoitteet ovat sallittuja.

Käynnistä sekuntikello ja anna oppilaille 5 minuuttia aikaa ideoida tavoitteita. Pyydä oppilaita kirjaamaan ajatukset liimalapuille ja kiinnittämään laput ryhmän fläpille.

Lopuksi pyydä oppilaita valitsemaan mielestään kolme keskeisintä tavoitetta ja liittämään ne yhteiselle fläpille, jossa lukee ”kummioppilastoiminnan tavoitteet”.

Purku: Käykää yhdessä ryhmien valitsemat tavoitteet läpi ja keskustelkaa niistä.

Keskustelukysymyksiä:

- Mitkä tavoitteet ovat kummioppilastoiminnan kannalta tärkeimpiä?
- Mitkä tavoitteet voisimme yhdessä saavuttaa?
- Millaisilla tehtävillä pääsisimme yhteisiin tavoitteisiin?
- Miten voimme kaikki sitoutua niihin?

Kerro oppilaille, että kuuntelemalla toisten ajatuksia, voidaan oppia uutta ja laajentaa omia näkökulmia.

Vinkki: Aivoriiheä voi hyödyntää myös kummioppilastoiminnan ideoimiseen oppilaiden kanssa.

Kummioppilaan huoneentaulu

Tavoite: Pohtia kummioppilaan roolia ja tehtäviä tekemällä huoneentaulu.

Tehtävä: Ryhmätehtävä.

Tila: Luokkahuone tai vastaava.

Tarvikkeet: Paperia, kartonkia, kangasta tai muuta vastaavaa, kyniä.

Aika: 45 minuuttia.

Laatikaa koko luokan yhteinen kummioppilaan huoneentaulu, johon kootaan tiivistetysti kummioppilaan tehtävät ja toimintaperiaatteet. Huoneentaulu voi olla esimerkiksi puun, puutarhan, talon, lipaston, junan tai laivan muotoinen. Materiaalina voi käyttää piirustuspaperia, kartonkia tai vaikka kangasta.

Jaa oppilaat neljään yhtä suureen pienryhmään. Jokainen pienryhmä saa vastattavakseen yhden seuraavista kysymyksistä:

1. Mitä ovat kummioppilaan tehtävät?
2. Mitä käyttäytymissääntöjä kummioppilas voi opettaa ekaluokkalaiselle?
3. Miten pienempää oppilasta voi rohkaista?
4. Mitä pitää huomioida toisen auttamisessa?

Pienryhmät laativat piirtämällä ja/tai kirjoittamalla 3–4 omaan kysymykseen liittyvää ohjetta kummioppilaille.

Ohjeiden laatimisen apuna voi käyttää seuraavia apukysymyksiä:

- Mitä tärkeitä käyttäytymissääntöjä kummioppilas voi opettaa ekaluokkalaiselle?
- Mitkä tehtävät eivät kuulu kummioppilaille?
- Onko kummioppilas sama kuin kaveri?
- Mikä on tärkeää ystävyysuhteessa ja toisen auttamisessa?
- Mistä huomaa, että toinen tarvitsee apua? Millaisesta auttajasta on mielestäsi eniten apua?
- Millaiset asiat auttavat sinua itseäsi, jos jokin asia jännittää?

Lopuksi ryhmien laatimat ohjeet yhdistetään yhteiseksi kummioppilaan huoneentauluksi.

Esimerkkejä kummioppilaan tehtävistä:

- auttaa kouluun sopeutumisessa
- tutustuttaa koulun tiloihin ja pihaan
- auttaa uusiin luokkakavereihin tutustumisessa esimerkiksi järjestämällä leikkejä välitunnilla
- kertoa koulun säännöistä
- kysyä kuulumisia, moikkailla ja huomioida kummiluokkalaisia
- auttaa oppitunneilla
- leikkiä ja tehdä harjoituksia kummitunneilla
- kulkea koulumatka nuoremman koululaisen kanssa
- olla esimerkkinä mukavasta ja muita huomioivasta käytöksestä
- kertoa aikuiselle, jos huomaa tai tietää kiusaamisesta tai tietää jonkun olevan yksin.

2. Kohtaaminen ja kuunteleminen

Teeman tavoitteet

- Harjoitella kummioppilastoiminnassa tärkeitä tunne- ja vuorovaikutustaitoja.
- Opetella omista asioista kertomista ja havainnollistaa kuuntelemisen merkitystä.
- Harjoitella tunnistamaan omia vahvuuksia kummina sekä nimeämään omia kehittämiskohteita.

Piirretään yhdessä

Tavoite: Harjoitella yhdessä toimimista ja vuorovaikutusta.

Tehtävä: Piirustustehtävä.

Tila: Luokkahuone tai vastaava.

Tarvikkeet: Paperia ja kyniä.

Aika: 10 minuuttia.

Jaa oppilaat satunnaisesti pareiksi. Jokainen pari ottaa itselleen yhden kynän sekä tyhjän piirustuspaperin. Parin tehtävänä on pitää kiinni samasta kynästä ja piirtää yhdessä paperille talo, puu, ihminen ja koira. Tehtävän aikana ei saa puhua. Kun piirustukset ovat valmiita, jokainen pari saa esitellä oman työnsä muille ja kertoa lyhyesti, miten tehtävä omasta mielestä onnistui.

Purku: Keskustelkaa lopuksi yhdessä tehtävän suorittamisesta ja yhteistyön onnistumisesta.

Keskustelukysymyksiä:

- Millaista oli piirtää yhdessä? Pääsittkö heti alkuun?
- Millaista yhteistyötä yhteisen piirustuksen tekeminen vaati?
- Miten yhteistyö toimi tehtävän aikana? Oliko jompikumpi parista aktiivisempi ja johdatteli piirtämistä?
- Miltä tuntui, kun tehtävän aikana ei saanut puhua?

1-2-3

Tavoite: Kannustaa ryhmää kuuntelemaan toisiaan ja toimimaan yhdessä.

Tehtävä: Yhteistyötehtävä.

Tila: Luokkahuone tai vastaava.

Tarvikkeet: -

Aika: 10 minuuttia.

Oppilaat istuvat paikoillaan selin toisiinsa päin tai päät alas painettuina niin, etteivät näe toistensa kasvoja. Tarkoituksena on laskea numeroita yhdestä kymmeneen. Kuka tahansa voi sanoa järjestyksessä seuraavan numeron, mutta mikäli kaksi oppilasta sanoo numeron samaan aikaan, laskeminen aloitetaan alusta.

Purku: Kerro lopuksi, että tehtävä vaati kaikilta keskittymistä ja ryhmän aistimista sekä kuuntelemista. Tehtävän tausta-ajatus kannattaa kertoa oppilaille, jotta he alkavat soveltaa oppimaansa myös luokan yhteisissä keskusteluissa.

Kummioppilas kuuntelee ja keskustelee

Tavoite: Harjoitella itsestä kertomista ja aktiivista kuuntelua.

Tehtävä: Keskustelu- ja kuuntelutehtävä.

Tila: Luokkahuone tai vastaava.

Tarvikkeet: Keskustelu- ja kuuntelukortit (liite 1).

Aika: 15 minuuttia.

Jaa oppilaat satunnaisesti pareiksi. Parit voidaan muodostaa esimerkiksi tekemällä syntymäpäivänsä luokan eteen: kerro, että luokan toinen seinä on tammikuun ensimmäinen päivä ja vastakkaisen seinä joulukuun viimeinen päivä. Oppilaiden tehtävä on löytää oikea paikka janalla, ja parit muodostetaan vierekkäin olevista oppilaista.

Toinen parista valitaan ensin kertojaksi ja hän saa nipun kertojakortteja. Toisesta tulee kuuntelija ja hän saa kuuntelijakortit. Kertojana toimiva oppilas nostaa nipusta yhden kortin ja vastaa kuuntelijalle kortin kysymykseen. Kuuntelija puolestaan avaa samalla ensimmäisen kuuntelijakortin ja keskittyy kuuntelemaan parinsa kertomusta kortin kertomalla tavalla. Kun muutama kortti on käyty läpi, oppilaat vaihtavat kortteja ja rooleja.

Kertojakortteja voi käyttää haastattelukysymyksinä, kun kummioppilaat tutustuvat ekaluokkalaisiin.

Purku: Keskustellaan yhteisesti siitä, miten voimme osoittaa toiselle, että todella kuuntelemme ja olemme kiinnostuneita toisen ajatuksista. Puhe on vain pieni osa siitä viestistä, jonka annamme kuulijalle. Kehon asennot, ilmeet ja liikkeet kertovat paljon siitä, kiinnostaako toisen kertoma ja olemmeko oikeasti halukkaita kuuntelemaan, mitä toisella on sanottavana.

Keskustelukysymyksiä:

- Miltä tuntui kertoa omista asioista, kun toinen keskittyi kuuntelemaan eri tavoin?
- Millaiset kuuntelemisen tavat tuntuivat mukavimmilta ja rohkaisivat parhaiten jatkamaan omaa tarinaa?
- Voiko kertoja vaikuttaa siihen, että toinen kuuntelisi keskittyneemmin?
- Millaisissa tilanteissa koulussa olet itse huomannut, että olet keskittynyt kuuntelemaan toista?
- Onko sinulle käynyt niin, että olet huomannut, että toinen ei kuuntele kunnolla? Mitä silloin voi tehdä?

Myös kummioppilaiden ohjattavaksi

Myös kummioppilaiden ohjattavaksi

Kummioppilasvoima-peli

Tavoite: Tunnistaa omia vahvuuksia sekä kehittämiskohteita kummioppilana.

Tehtävä: Pelitehtävä.

Tila: Luokkahuone tai vastaava.

Tarvikkeet: Kummivoimakortit (liite 2) kopioituna neljälle eriväriselle paperille.

Aika: 20 minuuttia.

Kummioppilasvoima-pelissä todetaan omia hyviä ominaisuuksia ja nimetään asioita, joita haluaisi itsessään kehittää. Kopioi pelin voimakortit (liite 2) neljälle eriväriselle paperille ja leikkaa ne korteiksi. Jaa jokaiselle oppilaalle 4 eriväristä korttia eli yksi ominaisuus kustakin voimatyyppistä.

Kortit saatuaan oppilas arvioi, onko ominaisuus sellainen, joka hänellä jo on tai jonka hän haluaisi itselleen kehittyvän. Ellei ole, oppilas voi lähteä ”markkinoille” ja yrittää vaihtaa ominaisuuksia toisten oppilaiden kanssa. Kortin saa vaihtaa toisen kanssa ainoastaan toiseen samanväriseen. Oppilaat voivat vaihtaa kortteja, kunnes jokaisella on kädessään 4 eriväristä korttia, jotka tuntuvat sopivilta juuri itselle.

Purku: Kun jokainen on saanut vaihdettua itselleen sellaiset kortit, joihin hän on tyytyväinen, käydään yhdessä läpi, minkälaisia voimia kenelläkin on. Esittelykierroksen aikana jokainen esittelee muille omista voimakorteistaan sellaisen

ominaisuuden, jonka kokee olevan itsellään kaikkein vahvin sekä sellaisen, jossa toivoo kehittyvänsä.

Muut voivat esittää omista voimistaan kertovalle oppilaalle lisäkysymyksiä, jotka auttavat kuvaamaan omia vahvuuksia tarkemmin.

Lisäkysymykset:

- Miten hyvä ominaisuutesi tulee esiin toiminnassasi?
- Mistä olet oppinut tämän vahvuuden, vai onko se aina ollut sinulla?
- Miten tunnistit sen voiman, jota haluat vielä kehittää?
- Millä tavoin valitsemaasi voimaa voi kehittää? Mistä tiedät onnistuneesi?

Voimakortit voi kiinnittää myöhemmin oman pulpetin kannen sisäpuolelle tai muuhun sopivaan paikkaan luokassa muistuttamaan jokaisen hyvistä ominaisuuksista.

Vinkki: Voitte myös valita toinen toisillenne voimakortit.

3. Hankalat tilanteet

Teeman tavoitteet

- Miettiä, miten kummioppilas voi toimia erilaisissa tilanteissa.
- Pohtia, miten voi auttaa ja osoittaa empatiaa.
- Sukeltaa syvemmin kummioppilaan rooliin ja etsiä ratkaisuvaihtoehtoja ja toimintatapoja eri tilanteisiin.

Tilanteita tavallisena koulupäivänä

Tavoite: Tarkastella erilaisia tilanteita, joissa kummioppilas toimii.

Tehtävä: Keskustelutehtävä.

Tila: Luokkahuone tai vastaava.

Tarvikkeet: Valokuvakortit (liite 3) tulostettuna ryhmille.

Aika: 30 minuuttia.

Jaa oppilaat 4–5 hengen pienryhmiin satunnaisesti. Mikäli kummitoimintaa toteutetaan koulussa pienryhmittäin, oppilaat voi jakaa ryhmiin sen mukaan, keiden kanssa he toimivat samassa kummiryhmässä.

Jokainen pienryhmä saa yhden valokuvakortin, jossa on jokin tilanne koulusta. Ryhmät keskustelevat tilanteesta ja kirjoittavat paperille vastauksia kuvaan liittyviin kysymyksiin.

Valokuvakorttien aiheet:

1. liikuntatunnilla auttaminen
2. erimielisyyden ratkaiseminen välitunnilla
3. kengännauhoissa auttaminen
4. meno terveydenhoitajalle
5. palapelin rakentaminen
6. keinuminen
7. ääneen lukeminen
8. hipan leikkiminen välitunnilla
9. yhteinen askartelu.

Valokuvakortteihin liittyvät kysymykset:

- Mitä kuvan tilanteessa tapahtuu?
- Mitä on tapahtunut sitä ennen?
- Mitä tapahtuu kuvan tilanteen jälkeen?
- Kuka tai keitä kuvassa on?
- Keitä tilanteeseen liittyviä on kuvan ulkopuolella?
- Mitä luulet, että tilanteessa keskustellaan?
- Miltä kuvan henkilöstä tai henkilöistä tuntuu?
- Mikä on kummioppilaan tehtävä kuvan tilanteessa?
- Millaisia pulmia voi tulla esiin (ekaluokkalainen ei halua osallistua, ei kuuntele, on liian riehakas...)?
- Miten kummioppilas voi toimia tilanteessa?

Lopuksi ryhmät miettivät, miten esittelevät oman tilanteensa muille ryhmille. Tilanteesta voi tehdä lyhyen näytelmän, jossa tuodaan esiin myös mahdollinen tilanteeseen liittyvä pulma ja sen ratkaisu. Vaihtoehtoisesti tilanteesta voi esimerkiksi piirtää lyhyen sarjakuvan.

Purku: Jokainen ryhmä esittää oman tuotoksensa muille. Esityksen jälkeen keskustellaan yhdessä. Pienryhmät kertovat, miten he vastasivat kysymyksiin. Kun kaikki tilanteet on käsitelty, keskustellaan vielä kummioppilaan roolista ja toiminnasta yleisesti.

Keskustelukysymykset:

- Millaisissa tilanteissa kummioppilaan on helppoa mennä auttamaan ekaluokkalaista?
- Millaiset tilanteet ovat vaikeita?
- Milloin kummioppilaan kannattaa pyytää opettaja apuun?

Ystävä hädässä

Tavoite: Harjoitella, miten voi auttaa toista ja osoittaa empatiaa.

Tehtävä: Eläytymistehtävä.

Tila: Luokkahuone tai vastaava.

Tarvikkeet: Ystävät-sarjakuva (liite 4) sekä Ullan mielen tähystin (liite 5), kyniä.

Aika: 30 minuuttia.

Tehtävässä on kaksi vaihetta.

Vaihe 1: Näytä Ystävät-sarjakuva (liite 4) oppilaille. Käykää lyhyesti läpi, mitä sarjakuvassa tapahtuu: Tyttö istuu penkillä ja itkee. Poika huomaa tilanteen ja menee kysymään, mikä hätänä. Tyttö kertoo, että hänen hyvä kaverinsa on muuttanut toiselle paikkakunnalle. Poika auttaa tyttöä sanomalla jotakin. Oppilaiden tehtävänä on keksiä sarjakuvulle hyvä loppu ja täydentää lause ”Auttaisiko yhtään, jos...”

Tehtävän voi tehdä yksin tai parin kanssa. Pyydä oppilaita täydentämään sarjakuvan viimeisen ruudun vuorosanat. Pyydä sen jälkeen heitä kirjoittamaan sarjakuvan juoni omin sanoin. Nopeille voi antaa lisätehtäväksi keksiä sarjakuvaan vielä seuraavan ruudun tapahtumat. Sarjakuvan voi myös värittää.

Lopuksi pyydä oppilaita esittelemään omat ratkaisunsa siitä, miten tarina päättyi. Keskustelkaa ratkaisuksista. Pohtikaa, mistä muista asioista aiheutuu surua ja mitä niissä tilanteissa voi tehdä.

Vaihe 2: Jatkaa tehtävää pohtimalla sarjakuvan päähenkilön, Ullan, tuntemuksia sarjakuvan ensimmäisessä ruudussa. Näytä Ullan mielen tähystin (liite 5). Kerro, että mielen tähystimen avulla voidaan eläytyä toisen ajatuksiin, tunteisiin ja toiveisiin.

Pyydä oppilaita eläytymään Ullan tilanteeseen sarjakuvan siinä kohdassa, jossa Ulla istuu penkillä ja itkee. Oppilaat kirjoittavat paperille ajatuksia, tunteita ja toiveita. Käykää yhdessä läpi oppilaiden kirjoittamat Ullan ajatukset, tunteet ja toiveet.

Purku: Keskustelkaa koko sarjakuvasta.

- Mitä luulette, että poika ajattelee nähdessään tytön itkevän penkillä?
- Mitä luulette, miltä pojasta tuntui silloin?
- Mitä luulette, miltä työstä tuntui, kun poika tuli kysymään, mikä hätänä?
- Mitä luulette tytön ajattelevan tarinan lopussa?
- Jos sarjakuva jatkuisi, mitä seuraavassa ruudussa voisi tapahtua?
- Mitä viikon päästä voisi tapahtua?

Voit vielä keskusteluttaa ryhmää. Korosta, että pienet asiat ja teot voivat olla merkittäviä yksittäiselle oppilaille. Esimerkiksi hymy, moikkaus tai kysymys ”mitä kuuluu”

Tehtävä-
kortti 805

ovat helppoja tapoja huomioida toisia. Sopikaa yhteiseksi tavoitteeksi, että jokainen moikkaa päivittäin vähintään yhtä sellaista henkilöä, jota ei ole aiemmin moikannut. Jokapäiväinen ”moi” on myös hyvä tapa muistaa omaa kummiparia!

Tapahtui välitunnilla -näytelmä

Tavoite: Harjoitella improvisoidun näytelmän avulla, miten voi toimia hankalassa tilanteessa.

Tehtävä: Draamatehtävä.

Tila: Luokkahuone tai vastaava.

Tarvikkeet: Vuorosanakortit (liite 6).

Aika: 30 minuuttia.

Ja oppilaat 4–5 hengen pienryhmiin. Jokaisen ryhmän tehtävänä on toteuttaa pieni näytelmä tilanteesta, joka tapahtuu koulun pihalla: ekaluokkalainen pyytää kummioppilasta ottamaan hänet reppuselkään.

Kummioppilasta esittävän oppilaan tehtävänä on vastata yhdellä vuorosanakortissa olevalla valmiilla vastauksella.

Tämän jälkeen ryhmät laativat näytelmälle vaihtoehtoisia loppuja sen mukaan, minkälaisen vastauksen kummioppilas antaa. Sopiva aika valmistella näytelmän loppu on 5–10 minuuttia. Näytelmässä jokaisen on hyvä puhua jotakin.

Purku: Keskustelkaa jokaisesta näytelmästä seuraavien kysymysten avulla:

- Miten tilanne muuttuu, jos kummioppilas on koulun pihalla yksin?
 - Entä jos hän on yhdessä kavereidensa kanssa?
 - Miten päätökseen vaikuttaa se, miltä ekaluokkalaisen olo näyttää?
 - Tai se, onko tämä ensimmäistä kertaa pyytämässä reppuselkään vai kysyykö hän samaa joka välitunnilla?
- Kerro oppilaille, että kummioppilastoiminnan tarkoituksena ei ole, että kummioppilas uupuu ekaluokkalaisen loputtomiin vaatimuksiin. Kieltäytyä voi kohteliaasti.

4. Suunnittelu ja palaute

Teeman tavoitteet

- Keskittyä kummioppilastoiminnan sisältöjen suunnitteluun ja antaa palautetta koulutuksesta.
- Kerätä toiveita pieniltä oppilailta ja ideoida erilaista toimintaa vuosisuunnitelmaan.
- Tehdä kummioppilastoiminnan vuosisuunnitelma.

Kuullaan toiveita

Tavoite: Harjoitella ottamaan huomioon pienten oppilaiden toiveita haastattelemalla heitä.

Tehtävä: Haastattelutehtävä.

Tila: Koulun piha välitunnilla tai koulun sisätilat.

Tarvikkeet: Haastattelulomake (liite 7) tulostettuna kaikille kummioppilaille.

Aika: 30 minuuttia.

Kerro oppilaille, että ennen toiminnan suunnittelua on hyvä kuunnella pienten oppilaiden kokemuksia ja toiveita. Toiveita voidaan kerätä haastattelemalla.

Mikäli kummioppilaskoulutus toteutetaan syksyllä, kun luokalla on jo omat pienet ekaluokkalaiset, kummioppilaat voivat toteuttaa haastattelut omien oppilaidensa kanssa. Mikäli kummioppilaskoulutus toteutetaan keväällä ennen kummina toimimisen aloittamista, voidaan haastatella nykyisiä ensimmäisen luokan oppilaita ja kartoittaa heiltä sitä, millainen toiminta on ollut erityisen mieluisaa.

Jokainen oppilas saa täytettäväkseen haastattelulomakkeen kysellessään ekaluokkalaisen kokemuksia ja toiveita kummioppilastoiminnasta.

Purku: Keskustellaan yhdessä pienten oppilaiden vastauksista.

Keskustelukysymyksiä:

- Millaisia toiveita pienet oppilaat kertoivat?
- Mitkä toiveet vastaavat kummioppilastoiminnan tavoitteisiin?
- Mitkä toiveet ovat mahdollista huomioida?

Kummioppilastoiminnan vuosisuunnitelma

Tavoite: Laatia yhdessä kummioppilastoiminnan vuosisuunnitelma, johon kirjataan kummioppilaiden toiminta koulun arjessa.

Tehtävä: Suunnittelutehtävä.

Tila: Luokkahuone tai vastaava.

Tarvikkeet: Fläppipaperia, liimalappuja, tusseja.

Aika: 30 minuuttia.

Oppilaiden
ja aikuisten
yhteistyö

Tehkää kummioppilasvuoden vuosisuunnitelma. Vuosisuunnitelmaan merkitään yhdessä asetetut tavoitteet ja kalenterin tapaan tapahtumat, vuodenajat ja toimintaideat, joilla tavoitteet saavutetaan.

Suunnitelma laitetaan näkyville luokan seinälle ja siihen voidaan kirjata lukuvuoden mittaan myös arviointi ja palautte. Näin toiminta ja sen tavoitteet pysyvät mielessä koko lukuvuoden ajan.

Tehtävässä on kolme suunnitteluvaihetta.

Vaihe 1: Aluksi listataan yhteisesti, missä kaikissa koulun toiminnoissa kummioppilastoimintaa toteutetaan (oppitunnit, välitunnit, retket, koulun juhlat).

Vaihe 2: Oppilaat jaetaan pienryhmiin. Jokaisen ryhmän tehtävänä on ideoida, mitä kussakin toiminnassa kummiopetuksen kanssa voitaisiin tehdä. Jokainen idea kirjoitetaan omalle liimalapulle. Kaikki liimalaput kootaan yhteiselle paperille tai taululle ja ryhmitellään teemojen mukaan.

Purku: Keskustellaan, mitkä toiminnot toteutetaan ja milloin. Opettaja voi tässä kohtaa vielä kannustaa pohtimaan, ovatko kaikki ideat toteuttamiskelpoisia, ja sopimattomat ideat voidaan karsia.

Vaihe 3: Kun vuosikellon runko on hahmoteltu, valitaan vuosikellossa olevista toiminnoista jokaiselle ryhmälle yksi, johon he suunnittelevat tarkemman sisällön, esimerkiksi yhteiset välituntileikit, kummitunti ystävyydestä tai yhteinen elokuvahetki.

Ryhmien tehtävänä on miettiä, mitä kyseinen toiminto pitää tarkemmin sisällään: millaisia leikkejä järjestetään, miten käytännön järjestelyt hoidetaan ja miten toimintaa lopuksi arvioidaan.

Käsipalaute

Tavoite: Antaa palautetta koulutuksesta ja jakaa tuntemuksia.

Tehtävä: Palautetehtävä.

Tila: Luokkahuone tai vastaava.

Tarvikkeet: Paperia ja kyniä.

Aika: 15–20 minuuttia.

Jaa oppilaille A4-kokoiset paperit. Pyydä jokaista laittamaan oma käsi paperille ja piirtämään käden ääriviivat. Tämän jälkeen pyydä kirjoittamaan piirroksen asioita seuraavassa järjestyksessä:

Peukalo: mikä oli parasta?

Etusormi: mitä uutta opit?

Keskisormi: mikä ei ollut niin kivaa?

Nimetön: terveiset muille tuleville kummeille.

Pikkusormi: kokonaisarvosana päivästä.

Purku: Keskustelkaa lopuksi yhdessä.

Osio 2. Kiusaamisen ehkäisy kummioppilastoiminnassa

Kummioppilastoiminnalla voidaan ennaltaehkäistä kiusaamista ja yksinäisyyttä. MLL:n hyvinvointikyselyn 2018–2020 mukaan 17 prosenttia alakoululaisista oli kokenut kiusaamista tai yksinäisyyttä ja vuoden 2021 kouluterveyskyselyn mukaan koululaisten yksinäisyyden kokemukset olivat yleistyneet.

Kiusaaminen on ryhmäilmiö, joka perustuu ryhmän sisäisiin sosiaalisiin suhteisiin. Jokaisella oppilaalla on merkittävä rooli siinä, jatkuuko kiusaaminen vai ei. Kummioppilaat voivat olla näyttämässä pienemmille esimerkkiä toiset huomioivasta käytöksestä ja siitä, että kaikki otetaan mukaan yhteiseen toimintaan eikä ketään jätetä ulkopuolelle.

Oppilaan kanssa on tärkeää käydä läpi, mitä kummioppilas voi tehdä havaitessaan kiusaamista. Kummioppilaat voivat myös tukea kiusaamista kokenutta oppilasta. Kummioppilas voi esimerkiksi kertoa kiusatulle olevansa huolissaan kiusaamisesta ja että tilanteen ratkaisemiseksi tarvitaan mukaan aikuinen. Hän voi kertoa kiusatulle, miten koulun aikuiset selvittävät kiusaamistilanteita ja kenelle asiasta voisi kertoa.

Kummioppilas voi myös tulla mukaan puhumaan asiasta aikuiselle. Lisäksi kummioppilas voi huomioida kiusatuksi tullutta koulun arjessa moikkailemalla, kysymällä kuulumisia tai istumalla viereen esimerkiksi välitunnilla.

Kummioppilaiden kanssa on tärkeä ottaa kiusaaminen puheeksi ja käydä yhteisesti läpi, miten koulussa toimitaan kiusaamistilanteissa. Voit rakentaa tämän osion tehtävistä sopivan kokonaisuuden kiusaamisen ehkäisystä kummioppilaiden kouluttamiseksi.

Kiusaamista vai loukkaavaa kohtelua?

Kiusaaminen tarkoittaa sitä, että muut ihmiset tekevät toiselle jotakin ilkeää tahallaan ja toistuvasti. Kiusatun on vaikea puolustautua. Kiusaaminen voi olla esimerkiksi haukkumista, tönimistä, ilkeitä tai vähätteleviä ilmeitä, ulkopuolelle jättämistä, juoruilua tai tavaroiden rikkomista. Kiusaamisessa on usein mukana useita ihmisiä: joku kiusaa toista, muut joko menevät mukaan kiusaamiseen, puolustavat kiusattua tai eivät tee mitään.

Loukkaava kohtelu tarkoittaa satunnaisia ilkeitä puheita ja ilmeitä, ulkopuolelle jättämistä, jonossa ohittelua tai ilkeitä someviestejä, jotka ei välttämättä toistu, mutta tuntuvat pahalta. Jos ilkeisiin puheisiin ja tekoihin ei puututa, ilmapiiristä voi tulla epämielinen ja turvaton. Loukkaava kohtelu voi myös johtaa kiusaamiseen.

Turvallinen ilmapiiri

Tavoite: Pohtia sivustakatsojan roolia ja vastuuta kiusaamistilanteessa.

Tehtävä: Janatehtävä.

Tila: Luokahuone, ulkotila, käytävä tai vastaava.

Tarvikkeet: Kartioita.

Aika: 15–30 minuuttia.

Tehtävä-
kortti 319

Tee lattiaan kuvitteellinen jana tai merkitse jana koulun pihalle esimerkiksi kartioilla. Toisessa päässä on ”samaa mieltä” ja toisessa ”eri mieltä”.

Aloita tehtävä lyhyellä lämmittelyllä. Kerro oppilaille, että tehtävässä keskustellaan toiset huomioivasta käytöksestä ja loukkaavasta kohtelusta koulussa. Kysy eri väittämien kohdalla muutamalta oppilaalta, miksi he ovat valinneet juuri sen kohdan janalta. Muistuta vielä, että tehtävässä jokainen miettii rohkeasti omaa mielipidettään, eikä kenenkään tarvitse mennä muiden mukana.

Väittämät

Lämmittelyväittämät:

- Heräsin tänään ajoissa.
- Tykkään herätä aikaisin.
- Koulumatkani on sopivan mittainen.

Ilmapiiriin ja muiden huomioimiseen liittyvät väittämät:

- Tuntuu hyvältä, kun joku tervehtii koulussa.
- Olisi tärkeää tutustua oman luokan muihin oppilaisiin.
- Koulussa saa olla rauhassa yksin, jos haluaa.
- Joskus koulussa jää yksin, vaikka ei haluaisi.
- Koulussa on helppoa olla oma itsensä.
- Jonossa ohitteleminen harmittaa.
- Luokassa on helppoa saada puheenvuoro, jos haluaa.
- On hyvä, että opettaja jakaa ryhmätöiden ryhmät valmiiksi.

Kiusaamistilanteisiin liittyvät väittämät:

- Jos kaverini kiusaisi jotakuta ja yllyttäisi minua kiusaamaan, niin kiusaisin myös.
- Usein ajatellaan, että oppilaiden riehumistilanteet eivät ole kiusaamista, mutta ne voivat olla sitä.
- Kiusaaminen on vallankäyttöä.
- Kiusaamistilanteiden selvittämisessä pitäisi kuulla kaikkia osapuolia.
- Kerran kiusaaja on aina kiusaaja.
- Kiusaajan pitäisi keskittyä pitämään huolta omista asioistaan.
- Kiusatun pitäisi puolustautua.
- Toista koskettaessa pitää varmistaa, että se on hänelle ok.
- Töniminen on väkivaltaa.
- Koulussa pitää varoa ja käyttäytyä tietyllä tavalla, että ei tulisi kiusatuksi.
- Joskus koulussa tuntuu siltä, että jotkut ihailevat niitä, jotka kiusaavat muita.

Yhteenvetoväittämät:

- Koulun aikuisilla on vastuu siitä, että kaikilla on turvallista koulussa.

- Oppilaat voivat itsekin vaikuttaa siihen, että kaikilla on turvallista koulussa.

Kysy oppilailta perusteluja siihen, miksi he ovat menneet janalla juuri siihen kohtaan, missä ovat. Anna tarvittaessa myös palautetta vastauksista. Pyri tuomaan esille, että jokainen voi vaikuttaa myönteiseen ilmapiiriin olemalla muille reilu.

Purku: Kerro lopuksi oppilaille, että kiusaamisesta kuuluu kertoa ja siihen puuttuminen on oikein. Kiusaamistilanteet eivät aina ole yksiselitteisiä. Joskus kyse on alun perin molemminpuolisesta loukkaavasta kohtelusta, mutta lopulta jommallekummalle tulee tosi kurja olo.

Kiusaaminen on usein vallankäyttöä, jolla saadaan myös muut mukaan osoittamaan, että joku ei heidän mielestään kuulu joukkoon tai että muut eivät pidä hänestä.

Jokaisella on oikeus käydä koulua rauhassa. Toiseen ei esimerkiksi saa koskea varmistamatta, että se on hänelle ok. Töniminen ja muu välituntitilanteissa yleinen sählääminen ei tunnu kaikista mukavalta.

Vastuu siitä, että kaikilla on koulussa turvallista, on aikuisilla. Kohtelemalla muita hyvin oppilaat voivat itse vaikuttaa siihen, että kaikilla on koulussa hyvä olla. Turvaton ilmapiiri ei ole kenellekään hyväksi. Kiusaamisesta koituu haittoja ja seurauksia sekä kiusatuksi joutuneille että kiusanneille itselleen.

Vinkki: Voit halutessasi lisätä väittämien loppuun jonkun hauskan ja keventävän väittämän. Esimerkiksi: Mielestäni nyt olisi aika lähteä välitunnille.

Yksinäinen penkki

Tavoite: Kartoittaa oman koulun paikkoja ja tilanteita, joissa voi tuntea itsensä yksinäiseksi tai muuten ikävää tunnetta.

Tehtävä: Pohdintatehtävä.

Tila: Luokahuone tai vastaava.

Tarvikkeet: Paperia, kyniä, punaisia ja sinisiä tarralappuja / magneetteja / värikyniä.

Aika: 20 minuuttia.

Tehtävä-
kortti 808

Piirtäkää yhdessä koulun kartta. Merkitkää karttaan piha-alue, luokat, ruokala, koululta lähtevä kävelytie ja niin edelleen.

Pyydä oppilaita merkitsemään kartalle punaisella värillä ne kohdat, joissa voi tuntea joskus itsensä yksinäiseksi, keltaisella ne paikat, joissa voi kokea turvattomuutta ja sinisellä ne, joissa tuntuu turvalliselta.

Keskustelkaa, mitä voi tehdä sellaisissa paikoissa, joissa on paljon punaisia ja keltaisia merkintöjä. Miten voi esimerkiksi toimia ruokalassa tai välitunnilla, jos huomaa jonkun olevan yksin tai jos joku on kohdeltu huonosti? Voit käyttää myös oikeaa karttaa!

Purku: Hyödyntäkää tehtävän tuloksia koulun toimintakulttuurin kehittämiseen. Toteuttakaa tehtävä eri luokissa,

kootkaa tulokset yhteen ja käykää ne läpi henkilökunnan kokouksessa. Sopikaa niiden pohjalta toimenpiteet, joiden avulla oppilaiden kokemaa yksinäisyyttä voidaan vähentää kyseisissä paikoissa.

Miltä tuntuu?

Tavoite: Pohtia kiusaamistilanteita ja loukkaavaa kohtelua ja miltä se tuntuu.

Tehtävä: Janatehtävä.

Tila: Luokkahuone tai vastaava.

Tarvikkeet: Kolme paperia, joihin on kirjoitettu tunnetilat.

Aika: 20 minuuttia.

Piirretään luokkatilan keskelle kuvitteellinen jana. Jaa jana kolmeen osaan niin, että vasemmassa päädyssä lukee paperilla ”ei tunnu missään”, keskellä ”tuntuu vähän” ja oikeassa päädyssä ”tuntuu tosi pahalta”.

Kerro oppilaille, että luet erilaisia esimerkkejä tilanteista, joita voi tapahtua koulussa. Oppilas valitsee jana-ta sen paikan, joka kuvastaa parhaiten omaa käsitystä siitä, miltä kyseinen tilanne saattaisi tuntua. Kerro myös, ettei tilanteisiin ole oikeita eikä vääriä vastauksia.

Rohkaise osallistujia valitsemaan paikkansa janalla oman näkemyksensä mukaan. Kerro, että tehtävän aikana ei keskustella, vaan pyritään liikkumaan ääneti.

Esimerkkejä tilanteista:

- Vastaat tunnilla väärin ja muut alkavat nauraa.
- Olet laittanut itsestäsi kuvan someen ja joku kommentoi sitä ilkeästi.

- Olet lähdössä koulusta ja huomaat, että joku on piilottanut takkisi.
- Opettaja ohjeistaa jakautumaan ryhmiin, mutta kukaan ei halua sinua omaan ryhmäänsä.
- Joku lyö sinua välitunnilla ilkeästi.
- Kuulet, että sinusta on puhuttu pahaa selän takana.
- Joku kiusaa kaveriasi.
- Joku haukkuu uutta kampaustasi.
- Kuulet, että sinusta levitetään jotain perätöntä juorua.
- Joku haukkuu perhettäsi.
- Sinusta on kuvattu koulussa nolo video, joka alkaa levitä somessa.
- Koitat mennä välitunnilla johonkin porukkaan, mutta muut kääntävät sinulle selkensä.
- Kerrot mielipiteesi tunnilla ja huomaat, että pari tyyppiä pyörittelee silmiään kommentillesi.

Keskustelkaa lopuksi seuraavien kysymysten avulla:

- Mitä harjoitus kertoi meille?
- Voiko vitsiksi tarkoitettu heitto satuttaa?
- Mistä voit huomata, milloin toinen pahoittaa mieltensä, vaikka et ole tarkoittanut loukata?
- Mitä pitäisi tehdä, jos huomaa, että on loukannut toista?
- Mitä eroa on riidalla, kiusaamisella tai loukkaavalla kohtelulla?

Purku: Kerro lopuksi oppilaille, mitä tarkoitetaan kiusaamisella ja loukkaavalla kohtelulla ja mitä eroa niillä on. Tärkeää on kuitenkin painottaa, että molemmat satuttavat ja aiheuttavat ikävää mieltä. Kiusaamiseen ja loukkaavaan kohteluun on aina puuttettava.

Osio 3. Ideoita ja yhteistä tekemistä

Kummioppilastoiminnassa oppilaiden mahdollisuus ideoida toiminnan sisältöjä ja toteutusta motivoi ja sitouttaa. Oppilaiden omille ideoille on tärkeää antaa riittävästi tilaa ja aikaa. Kummioppilaat voivat itse suunnitella, miten juuri he haluavat ottaa vastaan uudet oppilaat ja auttaa heitä tutustumaan toisiinsa.

Kuitenkin joskus on vaikeaa päästä alkuun, jolloin valmiit ideat innostavat ja vauhdittavat suunnittelua. Voit poimia tästä osiosta valmiita tehtäviä ja ideoita, joita testata kummioppilaiden kanssa.

Yhteisen keskustelun ja kokeilemisen jälkeen voitte päättää, mitkä ideat olisivat hauskoja toteuttaa. Voitte miettiä, mitkä tehtävät tuntuivat sellaisilta, joita kummioppilaat voisivat ohjata nuoremmille oppilaille esimerkiksi kummitunneilla.

Iloa etsimässä -peli

Tavoite: Ryhmyytyä ja harjoitella kaveritaitoja etsimällä yhdessä piiloon mennyttä Iloa.

Tehtävä: Ryhmätehtävä.

Tila: Sisällä tai ulkona.

Tarvikkeet: Jokaiselle tiimille mobiililaitte, joko älypuhelin tai tabletti.

Aika: 20–40 minuuttia.

Iloa etsimässä -peli on kaikenikäisille suunnattu seikkailu leikin maailmaan. Peli on maksuton ja se kannustaa hassuttelemaan ja liikkumaan ulkona.

1. Jaa kummioppilaat 2–6 hengen tiimeiksi.
2. Varatkaa aikaa vähintään 20–40 minuuttia pelin pelaamiseen.
3. Päätäkää, pelaatteko sisällä vai ulkona.
4. Valitkaa mobiililaitte, jolla pelaatte. Suosittelemme tablettia tai älypuhelin. Peliä voi pelata myös tietokoneella, mutta kuvia ja videota vaativissa tehtävissä vastaaminen voi olla hankalampaa.
5. Peli toimii Seppo-alustalla. Ladatkaa mobiilikaupasta Seppo-sovellus tai avatkaa selaimessa osoite play.seppo.io. Selaimen kautta pelatessa suositellaan Chromen tai Safarin käyttöä (ei Internet Exploreria).
6. Valitkaa kieli, jolla haluatte pelata. Peli löytyy suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Tehtävä-
kortti 230

7. Syöttäkää pelikoodi: suomi 7E989D, ruotsi 728FF2, englanti D75126 ja suomeksi tukiviitottu 12G148
8. Aloittakaa peli.

Purku: Keskustelkaa vielä pelistä heränneistä ajatuksista ja tiimien keksimistä ratkaisuista.

i Iloa etsimässä -peli on osa valtakunnallista Leikkipäivä-ohjelmaa. Ohjelma edistää leikin asiaa jakamalla ideoita ja tutkimustietoa, ylläpitämällä Leikkipankkia ja kannustamalla kaikenikäisiä ihmisiä leikkiin ja luovuuteen.

Iloa etsimässä -peli on kehitetty yhdessä lasten kanssa vuoden 2021 Leikkipäivän teemaan Leikkien lähelle luontoa. Pelin tehtävät syntyivät pelityöpajassa Vantaan Koivukylän kohtaamispaikassa. Pelin graafinen puoli on Stadin ammattiopiston opiskelijoiden käsialaa.

Kaikki samaan veneeseen

Tavoite: Pohtia, miten kummioppilastoiminnassa voidaan ehkäistä yksinäisyyttä.

Tehtävä: Keskustelu- ja askartelutehtävä.

Tila: Luokkahuone tai vastaava.

Tarvikkeet: Ruskeaa, mustaa ja oranssia kartonkia, saksia, kyniä, teippiä tai sinitarraa ja pieniä liimalappuja.

Aika: 45 minuuttia.

Tehtävässä on kolme vaihetta, joiden tuloksena syntyy tai deteos veneestä, köysitikkaista ja pelastusrenkaasta.

Vaihe 1. Askartelu

Jaa oppilaat pienryhmiin ja pyydä ryhmiä askartelemaan A3-kokoisesta kartongista vene, köysitikkaat ja pelastusrenkas.

Kiinnittäkää ne seinälle tai asettakaa pöydille.

Keskustelkaa, millaisia yhteistyötaitoja teoksen tekemisessä tarvittiin.

Tehtävä-
kortti 800

Vaihe 2. Pohdinta ja purku

Kerro oppilaille, että vene kuvaa sitä, miten kaikki saadaan "samaa veneeseen", mukaan ryhmään. Köysitikkaita tarvitaan silloin, kun joku on tippumassa veneestä. Jos joku on pudonnut veneestä, tarvitaan pelastusrenkasta. Silloin tarvitaan jo aikuisen apua

Pyydä oppilaita pohtimaan ryhmissä seuraavia kysymyksiä:

- Miten kummioppilas voi auttaa oppilasta tutustumaan muihin?
- Mitä kummioppilas voi tehdä, jos huomaa jonkun oppilaan jääneen yksin koulussa?
- Miten koulun opettajat voivat auttaa oppilasta, joka on jäänyt yksin?

Pyydä ryhmiä kirjoittamaan vastaukset pienille liimalapuille (1 vastaus / lappu). Kiinnittäkää laput veneeseen (ensimmäinen kysymys), köysitikkaisiin (toinen kysymys) ja pelastusrenkaaseen (kolmas kysymys). Keskustelkaa vastauksista.

Vaihe 3. Jatkotyöstäminen

Suunnitelkaa toimintaa, jonka avulla voi toteuttaa edellä pohdittuja asioita. Sopikaa, järjestetäänkö esimerkiksi kummitunti, toteutetaanko välituntitoimintaa, tehdäänkö yhteinen retki ja niin edelleen. Kirjatkaa ajatuksenne toiminnan vuosisuunnitelmaan (vuosisuunnitelman tekemiseen ohjeet s. 17).

Kummitunti kaveruudesta

Tavoite: Suunnitella kummituntia aiheesta hyvä kaveri.

Tehtävä: Suunnittelutehtävä.

Tila: Luokkahuone tai vastaava.

Tarvikkeet: Kyniä, paperia, Kummitunti kaveruudesta -apukysymykset (liite 8).

Aika: 20-40 minuuttia.

Tarkoituksena on suunnitella oppitunti, jonka teemana on hyvä kaveruus. Jaa oppilaat pienryhmiin. Arvo kullekin pienryhmälle oman kummitunnin osio pohdittavaksi. Pohdinnan ja suunnittelun runkona toimivat liitteen apukysymykset.

Kummitunnin osiot ovat:

- kummitunnin aloitus ja tutustuminen
- ryhmätyö tai yhteistyöleikki
- keskustelu ja kaverileikki
- kummitunnin lopetus ja loppuleikki.

Käykää lopuksi yhdessä läpi kunkin ryhmän suunnitelmat.

Purku: Pohtikaa, ovatko suunnitellut harjoitukset ja leikit sellaisia, että niissä otetaan kaikki huomioon, ne eivät loukkaa ketään ja edistävät hyvää kaveruutta. Sopikaa, missä järjestyksessä ja kuka ohjaa leikit.

Harjoitelkaa kummitunnin ohjaamista omassa luokassa ennen kuin tunti ohjataan nuoremmille oppilaille. Tehkää jokainen leikki alusta loppuun kummioppilaiden ohjaamana.

Lisää vinkkejä kummitunnille

Mitä pitää muistaa ennen kouluun lähtöä ja koulusta palatessa?

Hyödyntäkää Koululaisen aamun muistilistaa (liite 9) ja käykää pienten oppilaiden kanssa läpi asiat, jotka pitäisi muistaa tehdä kotona aamulla. Miettikää aamutoimien järjestystä ja tehkää aiheesta muistipeli tai keksikää muistilistalle oma käyttötarkoitus.

Koululaisen päivän muistilistaan (liite 10) on tarkoitus kirjata asioita, mitä tehdä, jos kotona on tylsää tai miten toimitaan yksin ollessa. Tehtävää voi laajentaa pohtimalla mitä tehdä tylsissä tai yksinäisissä hetkissä välitunnilla. Listat ovat tulostettavissa osoitteessa: mll.fi/aineistokirjasto.

Liikenteessä liikkumisen harjoittelua

Kummioppilaat voivat pelata yhdessä pienten oppilaiden kanssa Koulumatkalla-mobiilipeliä ja harjoitella koulumatkaan liittyviä asioita. Matkan voitte päättää itse ja pelin voi pelata myös luokassa. Peli on saatavilla myös sponsoroituna pelinä Seppossa. Lue peliohjeet: mll.fi/uutiset/yhteista-tekemista-eskarilaisen-tai-ekaluokkalaisen-kanssa/

Vinkki: Koulurauhapäivä omassa koulussa

Suunnitelkaa kummioppilaiden kanssa elokuussa toteutettava koulurauhapäivä.

Tutustukaa MLL:n nettisivuilla koulurauhamaateriaaleihin, kuten julistusteksteihin ja kuukausitehtäviin. Onko koulussa mahdollista tehdä isompi tapahtuma vai voisiko toteutus olla pienimuotoisempi? Ideoita ja ehdotuksia oman koulurauhapäivän toteuttamiseen osoitteessa: koulurauha.fi

Pienimuotoisesti

- Sopikaa, että koulussa luokat katsovat koulurauhan julistuksen striimattuna omassa luokissaan tai saliin kokoontuneina.
- Kummioppilaat lukevat koulurauhan julistuksen aamunavauksessa.

Hieman isommin

- Koulurauhan julistuksen lisäksi opettajat ja kummioppilaat voivat ohjata toiminnallisia tehtäviä luokissa. Tavoitteena on pohtia yhdessä, miksi koulurauha on meidänkin koulussamme tärkeä asia.

- Opettajat ja kummioppilaat järjestävät koulurauhan julistuspäivänä välitunneilla tutustumisleikkejä, rastiradan tai muuta mukavaa tekemistä.

Koulurauha-ohjelma on MLL:n, Poliisihallituksen, Opetushallituksen, Folkhälsanin ja Suomen Vanhempainliiton yhteinen ohjelma. Sen keskeisiä periaatteita ovat oppilaiden osallisuus, yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen – ilon ja innon tuominen koulutyöhön. Tavoitteena on, että kaikilla kouluyhteisön jäsenillä on koulussa hyvä olla ja että ketään ei kiusattaisi, kukaan ei jäisi yksin ja jokainen oppilas voisi kokea olevansa oman kouluyhteisönsä tärkeä ja hyväksytyt jäsen.

Joka elokuu järjestetään valtakunnallinen koulurauhan julistustapahtuma, joka striimataan kaikkien koulujen katsottavaksi. Lisäksi Koulurauha-ohjelman nettisivuilla julkaistaan vuosittain uusi, oppilaiden tekemä julistusteksti, jota koulut voivat käyttää myös omassa koulurauhatapahtumisissaan.

Lähteet

Helakorpi, S. 2021. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2021.

Helenius, J. 2021. Kiusaamisen ehkäiseminen. Opas tukioppilasohjaajalle 2021. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Helenius, J. 2020. MLL:n hyvinvointikyselyn raportti 2018–2020. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. mll.fi/aineistot/mln-hyvinvointikyselyn-raportti-2021

Markkanen, E-L. 2016. Kummioppilastoiminnan opas. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.

Tallgren, S. 2017. Kaveritaidot kaikille. Opas luokanopettajalle. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Keskustelu- ja kuuntelukortit

Kertojakortit

<p>Kerro, mitkä asiat ovat tehneet sinut iloiseksi koulussa viime aikoina.</p>	<p>Kerro, millaiset asiat ovat harmittaneet sinua koulussa viime aikoina.</p>
<p>Kerro, mitä olet oppinut viime aikoina.</p>	<p>Kerro, mitä teit eilen koulun jälkeen.</p>
<p>Kerro, mikä on lempipaikkasi koulussa.</p>	<p>Kerro, mitä teet mieluiten välitunneilla.</p>

Kuuntelukortit

<p>Katso silmiin, ota ystävällinen ilme ja hymyile.</p>	<p>Osoita kiinnostusta pienillä eleillä. (Käytä pieniä sanoja, kuten aivan, ahaa, niin...)</p>
<p>Tee aiheesta lisäkysymyksiä.</p>	<p>Kosketa toista olkapäähän ystävällisesti.</p>
<p>Istu toista vastapäätä niin, että hän näkee kasvosi.</p>	<p>Keskity miettimään, miltä toisesta tuntuu.</p>

Osaan tehdä hyvää ruokaa.	Tiedän koulunpihan parhaat piilopaikat.
Olen hyvä maalivahti.	Osaan hoitaa lapsia.
Osaan hypätä narua.	Osaan laulaa.
Osaan pelata polttopalloa.	Osaan selittää leikin säännöt.
Osaan piirtää.	Osaan lukea satuja.
Osaan käyttää ompelukonetta.	Osaan toimia liikenteessä.
Tiedän paljon eläimistä.	Tunnen koulun säännöt.

Kummivoimakortit

Olen rehellinen.	Olen luotettava.
Osaan kuunnella.	Osaan rohkaista.
Osaan kertoa mitä haluan.	Maltan odottaa vuoroani.
Osaan sanoa ei.	Osaan lohduttaa.
Keksin hauskoja juttuja.	Osaan käyttäytyä hyvin.
Huomaan, milloin apuani tarvitaan.	Huomaan, jos joku on yksinäinen.
Autan mielelläni pienempiä.	Otan muut huomioon.

Hymyilen paljon.	Jaksan kävellä pitkiä matkoja.
Olen hyvä tekemään käsitöitä.	Olen vahva.
Olen nopea juoksemaan.	Olen hyvä suunnittelemaan ajankäyttöäni.
Jaksan keskittyä ja olla paikoillani.	Osaan hypätä korkealle.
Jaksan nostaa painavia tavaroita.	Olen notkea.
Osaan avata vaikeita solmuja.	Minulla on hyvä tasapaino.
Osaan solmia kengännauhoja.	Olen vikkellä ratkaisemaan pulmia.

Kummivoimakortit

Olen rauhallinen.	Tutustun mielelläni uusiin ihmisiin.
Olen iloinen.	Olen kärsivällinen.
Olen innostunut.	Sopeudun helposti uusiin asioihin.
Olen rohkea.	Olen reipas.
Olen huumorintajuinen.	Olen seurallinen.
Olen ystävällinen.	Olen auttavainen.
Olen hauska.	Olen pirteä.

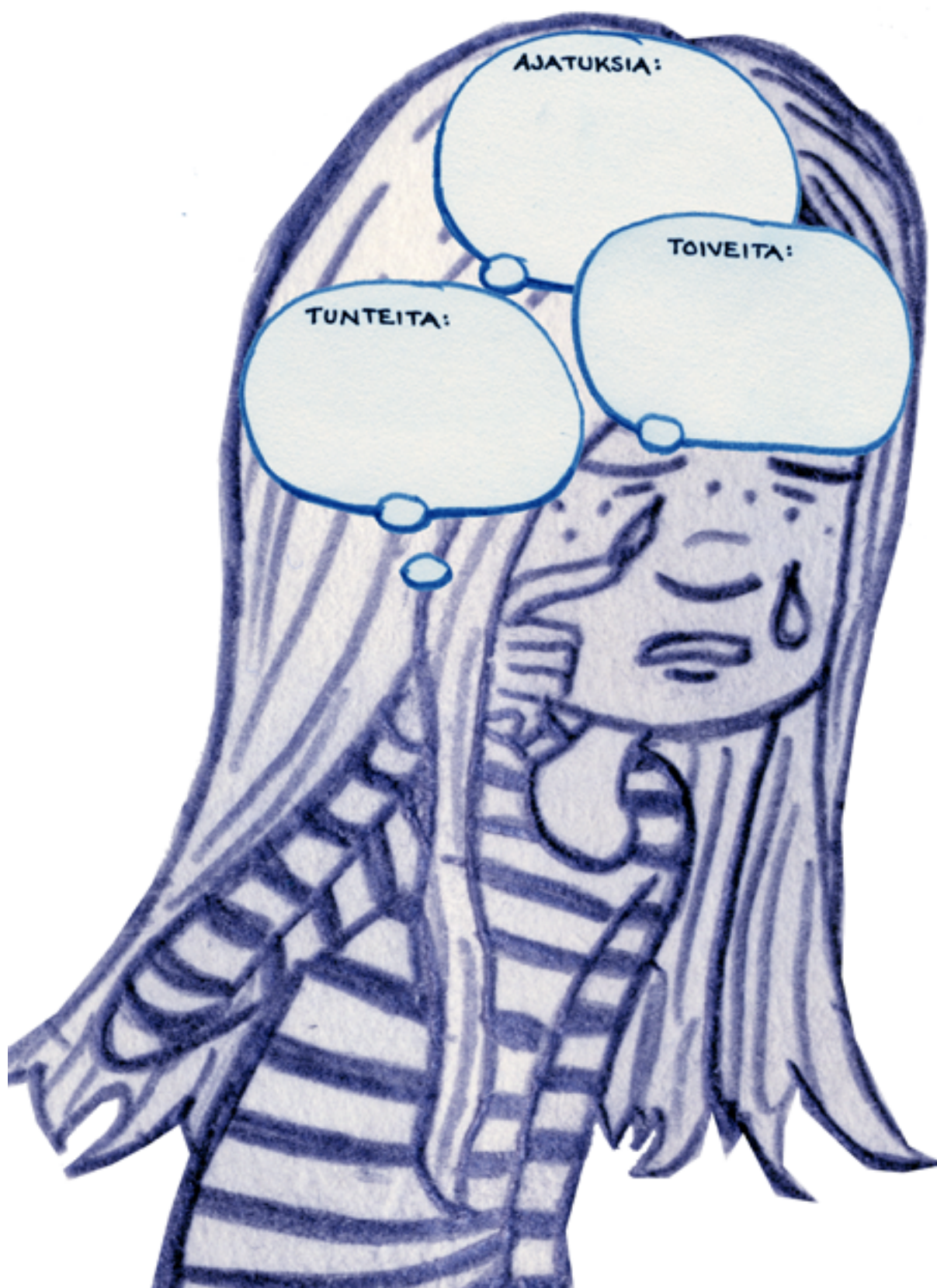

Ystävät-sarjakuva

Ullan mielen tähystin

Vuorosanakortit

<p>- Joo.</p>	<p>- En.</p>
<p>- Ei huvita.</p>	<p>- Mene pois. Meillä on nyt omat jutut kesken.</p>
<p>- Voisiko joku kaverisi ottaa sinut reppuselkään?</p>	<p>- Tuutko meidän kanssa hyppäämään narua?</p>
<p>- Ei nyt, meillä on peli kesken. Nähdäänkö ensi välkällä?</p>	<p>- Tosi kiva, kun tulit kysymään. Tää välkkä loppuu kohta, miten olisi ensi välkällä?</p>
<p>- Me ollaan nyt Villen kanssa.</p>	<p>- Älä koko ajan roiku minussa.</p>

Haastattelulomake

1. Millaisesta yhteisestä tekemisestä pidät?

2. Minkälaiset asiat tuottavat sinulle iloa?

3. Mitä toivoisit, että kummiluokat tekevät yhdessä tämän vuoden aikana?

4. Minkälainen välituntitekeminen on mielestäsi mukavaa?

5. Minkälaista tekemistä kummioppilaat voisivat järjestää välitunnille?

6. Millaisia aiheita isojen ja pienten oppilaiden yhteisillä kummitunneilla voisi käsitellä?

7. Onko sinulla jotain muita toiveita tai ideoita kummioppilastoimintaan?

Kummitunti kaveruudesta -apukysymykset

Ryhmä 1. Kummitunnin aloitus ja tutustuminen

- Miten kummitunti voidaan aloittaa mukavalla tavalla?
 - Miten oppilaat esittäytyvät toisilleen?
 - Miten tutustutaan paremmin toisiin? Minkälainen leikki voisi olla hyvä tähän?
-

Ryhmä 2. Ryhmätyö tai yhteistyöleikki

- Miten harjoitellaan yhteistyötä? Minkälainen leikki tai ryhmätyö sopisi tähän?
 - Miten ryhmät jaetaan, jos kyseessä on ryhmätyö?
 - Miten ryhmätyöt esitellään toisille?
-

Ryhmä 3. Keskustelu ja kaverileikki

- Miten hyvästä kaveruudesta voisi keskustella oppilaiden kanssa?
 - Mitä oppilailta voisi kysyä?
 - Minkälaisen leikin keksisitte hyvästä kaveruudesta ja toisten huomioimisesta?
-

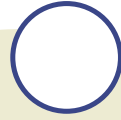
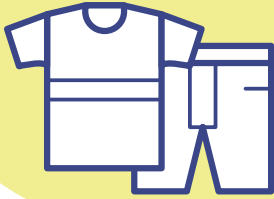
Ryhmä 4. Kummitunnin lopetus ja loppuleikki

- Miten saadaan selville, mitä mieltä oppilaat olivat tunnista?
- Miten saadaan selville, millaisia toiveita oppilailla on tulevista yhteisistä tunneista?
- Minkälainen olisi kiva loppuleikki, josta kaikille jäisi hyvä mieli?

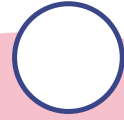
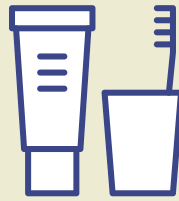
Koululaisen aamu- muistilista

Pu-e vaat-teet.

Pe-se ham-paat.

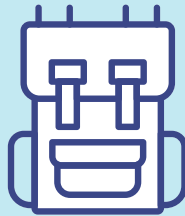
Har-jaa hiuk-set.

Sy-ö aa-mu-pa-la.

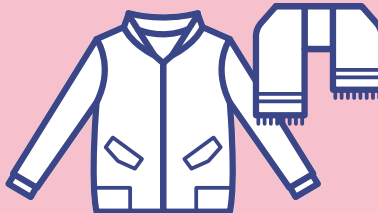
Tar-kis-ta rep-pu.

Kä-y ves-sas-sa.

Pu-e ul-ko-vaat-teet.

Val-mis!
I-lois-ta kou-lu-päi-vää!

Muis-ta!

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Koululaisen päivä -muistilista

Muista!

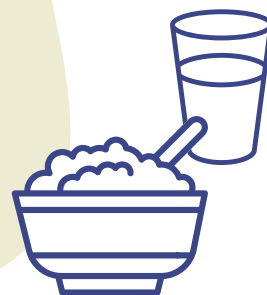
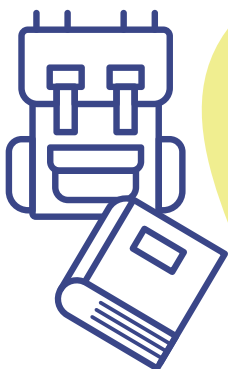
Maanantaina

Tiistaina

Keskiviikkona

Torstaina

Perjantaina

Kun on yksinäistä tai tylsää:

Muuta yhdessä sovittua:

Tärkeää:

Oppaassa kerrotaan kummioppilastoiminnan toteuttamisesta ala- ja yhteinäiskouluissa. Se sisältää valmiin koulutusmallin kummioppilaiden perehdyttämiseen, tietoa kiusaamisen ehkäisystä kummioppilastoiminnassa sekä ideoita toimintaan.

MLL tuottaa kummioppilastoimintaan materiaaleja ja kouluttaja-apua. Voit tutustua niihin osoitteissa mll.fi/ammattilaisille ja mll.fi/tilaakouluttaja.